

Evolutionsteologisk er lidelsen en nødvendighed

John-Erik Stig Hansen

Overlæge, dr.med.

Smerte, lidelse og død er en konsekvens af princippet om naturlig udvælgelse, som har været en del af Guds indretning af naturen siden begyndelsen, og virksomt lang tid før mennesket udvikledes. Uden smerte og død ville mennesket aldrig være dukket op, og skaberværket ville aldrig have haft mulighed for at erkende Gud. Darwins opdagelse af principperne for den naturlige evolution giver således nye muligheder for at forstå, hvordan Gud har valgt, at skaberværket skal folde sig ud.

En kort opridsning af de overordnede principper for den naturlige evolution er nødvendig for at forstå de teologiske konsekvenser: Den biologiske verden er hele tiden i udvikling og drejer sig om at realisere alle de muligheder, der ligger i naturen. Gradvist udfylder den naturlige evolution naturens potentielle biologiske mangfoldighed. Naturlig evolution sker ved, at der over tid opstår genetiske varianter inden for en art som følge af tilfældige mutationer eller udveksling af genetisk materiale mellem arter. Naturlig udvælgelse fjerner så de mindre levedygtige varianter og giver andre varianter med bedre overlevelsessevne en fordel, der lader dem og deres afkom dominere. Gennem årmillioner har denne proces været den altdominerende udviklingsmekanisme, hvilket har resulteret i en stadigt mere varieret og kompleks biosfære. Med menneskets fremkomst nåede skaberværket fuld bevidsthed, og de grundlæggende principper for naturlig evolution stod ikke længere alene. Nu inkluderer udviklingsmekanismen også menneskeligt design og teknologi, og det potentiale i naturen, der herefter kan realiseres, er udvidet til også at omfatte den immaterielle og metafysiske virkelighed, som den kommer til udtryk gennem mennesket.

Dette store projekt, hvor skabningen har udfoldet sig mod stadig større kompleksitet og bevidsthed, har krævet en indsats fra mange aktører. Ser man tilbage i tid er enhver art intimt forbundet med tidligere arter i dets udviklingslinje og gemmer i sin egen arvmasse disse tidligere arters biologiske hukommelse. Vores kropsfunktioner skyldes grundlæggende en samling af erfaringer indhøstet af utallige og hovedsageligt uddøde arter gennem årmillioners "trial-and-error". Disse biologiske erfaringer, om hvad der fungerer godt, gemmes som gener i vores arvmasse. På den måde deler vi i et eller andet omfang genetisk grundlag med selv de fjerneste arter, så skønt der er forskel på mig og et rødegern, så deler vi gener og deltager begge i opgaven med at udfylde det biologiske udfaldsrum og realisere skaberværkets potentiale.

Mennesket Jesus Kristus indeholdt også i sine gener utallige arters og individers kampe, lidelser og sejre, som han som biologisk menneske var et resultat af. Kristus er således en integreret del af naturens udvikling. Gud inkarnerede sig – blev biologisk kød - i Kristus og blev en del

af en bestemt slægt (Mat 1), og som menneske er han fysisk forbundet med andre levende væsner. I samme omfang som Gud er inkarneret ind i en solidaritet med alle levende væsner, så giver Kristi opstandelse løfte om alles overvindelse af døden, hvad enten man er nutidsmenneske, uddød Neanderthaler eller blot et umælende dyr.

Den naturlige evolution kunne ikke have frembragt mennesket og dermed Jesus Kristus alene gennem genetisk variation. Udvælgelse er den anden og lige så vigtige del af den evolutionære mekanik. Udvælgelse af de bedst egnede varianter sker hovedsageligt på baggrund af miljømæssige forhold. På den måde udgør den omgivende fysiske verden med dens egen dynamiske blanding af tilfældighed og lovmæssighed dén formative kraft, som Gud har valgt til at få evolutionen til at køre og udfolde hele skaberværkets potentiale. Dette betyder, at inkarnationen forbinder Gud med hele det skabte univers, det levende såvel som det ikke-levende, det fortidige såvel som det nutidige.

Naturlig udvælgelse medfører, at de arter eller artsvarianter, der har en forplantningsmæssig fordel, over tid vil dominere. Udvælgelsen sker ved at skiftende miljømæssige forhold giver overlevelseshold og forplantningsfordel til de arter, der er mere tilpasningsdygtige end andre arter. Variation og udvælgelse medfører derfor uundgåeligt smerte, sygdom, lidelse og død. Siden Universets begyndelse for 14 milliarder år siden i et Big Bang, har naturen måttet udvikle en voldsom mangfoldighed, før livet overhovedet kunne opstå og siden udvikle sig til os mennesker. Uden naturlig udvælgelse ville de biologiske processer imidlertid hurtigt være gået i stå. Livet ville formentligt ikke være kommet meget videre end enkelt-celle stadiet i urhavet for 3,5 milliarder år siden, hvis ikke det var blevet drevet af den naturlige variation og udvælgelse til at udforske flere muligheder i den potentielle biologiske diversitet. Darwins opdagelse har dén teologiske konsekvens, at smerte, lidelse og død ikke kan forstås som en konsekvens af et menneskeligt syndefald, der ødelægger et ellers perfekt skaberværk, men derimod må ses som grundlæggende skabelsesvilkår, der driver udviklingen fremad.

Den naturlige evolution sikrer således, at alle biologiske muligheder afprøves ind til tilstrækkelig bevidsthed og teknologisk færdighed dukker op for at kunne tage kontrol over udviklingen og styre den efter andre principper end naturlig udvælgelse. Dette gør den naturlige evolution til et fejlsikkert system til at frembringe mennesket.

Først da naturen i mennesket havde udviklet tilstrækkelig bevidsthed til, at der fremkom empatiske evner, kunne naturens amoralske udvælgelsesprincip erkendes som moralsk betydende lidelse. For første gang blev det muligt at skelne mellem godt og ondt. Skulle man dele sin mad eller i stedet lade det svagere medmenneske sulte? Så snart mennesket vågnede til fuld bevidsthed, stod han overfor at skulle vælge, om han skulle bryde med dét naturlige udviklingsprincip, der havde frembragt ham selv, og lade den stærkes ret råde, eller i stedet gøre sig

selv til Guds udviklingsinstrument med kærlighed og omsorg for det svagere medmenneske. Den naturlige evolutions udvælgelsesprincip er derfor i en vis forstand en forudsætning for, at vi i frihed kan erkende og elske Gud og derved få mulighed for at realisere vores dybeste potentiale som skabt i hans billede. Men vi kan også vælge det fra. Smerte og død er en beklagelig del af naturens orden, men ondskab er det ikke udtryk for i sig selv. Ondskab bliver først en realitet, når mennesket bevidst og til egen fordel vælger smerte, lidelse og død for andre.

Gennem sin egen lidelse og død viste Kristus, at han accepterede de betingelser, der følger med biologisk liv her på jorden. Han lukkede ikke mirakuløst ned for sine smertereceptorer eller gav sig et endorfinboost for at beskytte sig mod den smerte og lidelse, som torturen og korsfæstelsen påførte ham. Heri kan man både se en solidaritet med alle andre menneskers lidelser, hvad enten de skyldes sygsom eller andres ondskab, men man kan desuden også se det som en helt grundlæggende solidaritet med det mest basale livsprincip: at vi alle må lide for at skaberværket kan udfolde sit potentiale. Kristi altdominerende aktivitet i Palæstina i hans sidste år var - bortset fra belæring – at helbrede syge og lidende. Sammen med hans opstandelse og sejr over døden viser det, at naturen og den naturlige evolution kan transformeres, hvilket giver os håb om, at der er et evigt liv med en fysisk virkelighed uden smerte og lidelse. Ved at være Guds inkarnation i et menneske viser Kristus os, at fuldendelse kan opnås i vores form, og derved fuldendes naturens udvikling.